

kde staršími listy propůjčecími zeměpánů byly vody propůjčovány nebo označovány jako příslušenství určitých statků, přimlouvá se domněnka za to, že jen určitá práva, ve starších dobách zvláště právo vodní pravomoci, právo vybírat cla, požívací práva vodní, ku př. mlýnská práva, rybníční práva atd., právo k rybaření nebo jinaká práva požívací chtěla se propůjčiti, nikoli však vlastnictví vod, zvláště ve starší době při vládě principů regálních pravidlem bylo propůjčování určitých práv užitkových nebo propůjčování práva k tomu, aby se zase jinému ona užitková práva propůjčiti mohla (viz čl. Patenty).

**Probošt** (z lat. praepositus = představený) jest přednosta a první hodnostář kapitoly nebo též kollegiálního ústavu (viz čl. »Kapitoly«). Leč dnes jest dosti kapitol, při kterých právě tato hodnost pomínula, kdežto opět zhusta obyčejná, avšak dobře dotovaná obročí nesloučená s nijakou kapitolou vyznamenána jsou názvem »proboštsví«. I ve klášterích shledáváme hodnost tuto nezřídka místo jinak obvyklého úřadu převora jakožto druhého představeného po opatu. Jinak jest název tento ještě i v církvi protestantské skorem totožný s názvem děkana obvyklým v církvi katolické. Obyčejně vyskytuje se tento název od pradávna ve složené formě »církevní probošt« nebo »řádový probošt« na označení členů církevních obcí ze stavu laiků povolanych, kteříž účastní se správy jmění církevního a nazývají se jinak též »církevními opatrovateli«, »církevními komorníky« neboli »církevními otci«. Osoby ty — pokud vůbec to obvyklo jest — navrhuje duchovní církevní představený počtem 2 nebo nejvýše 3 rozšafných, spolehlivých a pokud možno zámožných občanů přihlédaje k odůvodněnému přání církevní obce; dosazuje pak je — obyčejně na dobu 3 let — a přísahu jich přijímá děkan a to dle předpisů rak. shromáždění biskupů z r. 1856, kteréž však provedeny byly toliko v jednotlivých zemích korunních. I zák. ze dne 7. května 1874 bere zřetel k těmto funkcionářům v §§ 41 a 42; avšak provedení zásad zde vytčených nebylo vyhrazeno dosud zvláštnímu zákonu.

### Procento chudých.

Nejdůležitějším úkolem obce jest zákonem jí uložená povinnost chudinského zaopatření osob, kterým přísluší v dotyčné obci právo domovské (§§ 1 a 3 zák. ze dne 3. prosince 1863 č. 105 ř. z., § 28, bod 8, 38 a 57 čes. obec. zřiz., jakož i § 34 chud. zák. ze dne 3. prosince 1868 č. 159 z. z.). Jelikož opatření chudých vyžaduje značnějších nákladů, bylo již v předešlém století použito rozmanitých prostředků k úhradě těchto nákladů; většinou určeno jest v obcích k tomuto účelu zvláštní jmění t. j. fond chudinský, kterýž podléhá samostatné správě obcí (§ 33 cit. chud. zák. a §§ 75 a 76 obec. zřiz.). Aby se dotyčným fondům chudinským dostávalo stálých zdrojů příjmů, stanovena byla dílem říšskými, dílem zemskými zákony t. zv. procenta chudých.

#### I. Pojem.

Procentem chudých rozumí se:

1. ona dávka, která se vybírá u příležitosti dobrovolné dražby ve prospěch chudinských ústavů;

2. dále označuje se slovem »procento chudých« též ona dávka, kterou dlužno v některých městech zapraviti do místního fondu chudinského při projednávání pozůstalostí.

Obě tyto dávky nedostávají se tudíž státu, nýbrž jsou to příspěvky fondů, kteréž neplynou do pokladny státní, nýbrž mají jen povahu dávek místních (rozh. ze dne 6. června 1884 č. 6210, sb. »Gl. U.« č. 10.056).

## II. Vybírání procenta chudých.

1. Při dobrovolných dražbách. Dražby tyto mohou se odbývat za intervence vrchnostenských osob a to soudních nebo politických úředníků, avšak též i bez intervence této, ježto »veřejnou dražbou« rozuměti jest takové zcizování movitých nebo nemovitých věcí, ku kterémuž současně svoláno jest více lidí, kteří přiklepnutím na sebe převádějí předměty ku prodeji určené (dek. dv. kanc. ze dne 13. prosince 1808, sb. zák. pol. str. 124 a rozh. ze dne 7. května 1880 č. 862, sb. »Budw.« č. 766). Odbývá-li se dobrovolná dražba movitých věcí za intervence soudního úředníka k dražbě té vyslaného nebo za intervence notáře (jakožto soudního komisaře), povinni jsou tito funkcionáři vybrati procento chudých z docílené stržené sumy, odvésti je chudinskému fondu oprávněnému ku přijetí procenta toho a připojiti stvrzenku o příjmu ku zprávě, kterou dlužno předložiti soudu o odbývané dražbě. Při dobrovolných dražbách věcí nemovitých mají soudy oznámiti odbývané dražby po konečném schválení jich dotyčnému fondu chudinskému vytknouce strženou sumu, jakož i dluhy na nemovitosti váznoucí a vyznačice osobu prodatele povinného k zaplacení procenta chudých (rozh. min. sprav. ze dne 4. prosince 1873 č. 14.574).

Odbývá-li se dražba mimosoudně, povinny jsou osoby, jimž dražba svěřena jest, odvésti procento chudých dotyčné obecní pokladně. Procento chudých vybírá se jak při dobrovolných dražbách usedlostí, tak i při dražbách svršků (argum. nař. ze dne 20. srpna 1855 č. 146 ř. z. a dek. dv. kanc. ze dne 1. dubna 1814 svědčící českému guberniu). Výjimka z vybírání procenta při dražbách naskytuje se v případech úpadku (kridy). Případ tento nastává, jestliže konkurs otevřen a věřitelé ediktem svoláni a ediktální citace veřejně prohlášena (dek. dv. kanc. ze dne 23. dubna 1812 a dek. dv. kanc. ze dne 24. března 1837 č. 187 sb. zák. soud.).

Základem výměry procenta chudých jest obnos stržené kupní ceny (dek. ústř. fin. komise dv. ze dne 25. dubna 1812 č. 2987 sb. zák. soud. a dek. dv. kanc. ze dne 1. dubna 1814 vydaný pro dvorskou prokuraturu komorní).

Objem dotyčného závazku k zapravení procenta chudých z dražeb řídí se doposud dle starších nařízení (§ 6 nař. ze dne 20. srpna 1855 č. 146 ř. z.). Při větších obcích zřízeny jsou zvláštní »chudinské ústavy«, kdež pak připadá procento chudých tomuto ústavu chudinskému; nemá-li obec zvláštního chudinského ústavu, dlužno odvésti procento chudých konkrétnímu chudinskému fondu, jestliže obec taková přikázána jest farnímu nebo jinakému konkrétnímu fondu chudinskému. Jsou-li pro různá vyznání zřízeny zvláštní ústavy chudinské (chudobince), přikáže se procento chudých podle náboženství držitele vydražených předmětů, neboť procento chudých odvedeno býti má po zákonu chudinskému fondu oné víry, které náleží držitel vydraženého předmětu (§ 3 cit. zák.). Nepřináleží-li držitel vydraženého předmětu ani jednomu vyznání, které má svůj zvláštní ústav chudinský, připadá procento chudých katolickému ústavu chudinskému. Procento chudých rozdělí se mezi 2 nebo více obcí, leží-li vydražená realita ve 2 nebo více obcích. Rozdělení řídí se poměrem, v jakém leží část do-

tyčného statku v každé obci. Není-li v některé obci »zvláštního« nebo konkrétního fondu chudinského, plyne procento chudých z dražby do obecní pokladny; procento chudých účtuje se zvlášť a smí se upotřebiti jedině k účelům nákladů chudinských (§ 4 cit. nař.). Odbývá-li se dražba dobrovolná cestou nabídky (offerty), nesluší ji považovati za »veřejný« prodej ve smyslu dek. dv. kanc. ze dne 13. prosince 1808, sb. zák. pol. str. 124 a nezapravuje se z ní 1% ní dávka připadající dle § 21 ad a) zák. ze dne 3. prosince 1868 č. 59 z. z. pro Čechy fondu chudinskému (rozh. ze dne 7. května 1880 č. 862, sb. »Budwinski« č. 766).

Aby se při vybírání procenta chudých při dobrovolných dražbách soudních postupovalo jednotějně, vydalo ministerstvo spravedlnosti zvláštní předpis (nař. min. sprav. svědčící všem soudům ze dne 25. listopadu 1889 č. 12.349. Pro všechna okresní hejtmanství v Čechách na základě rozh. min. vnitra oznámeno normál. rozh. místodrž. ze dne 14. ledna 1890 č. 684). Při dobrovolných dražbách movitých věcí mají vyslanci soudní pověření výkonem dražby ihned ze stržené sumy vybrati procento chudých a odvésti je příslušnému chudinskému fondu. Soud vyrozuměti má dotýčný okresní výbor, že odvedeno bylo chudinskému fondu procento chudých, a spolu udati stržený obnos. Při dobrovolných dražbách věcí nemovitých mají soudy dotýčnému fondu chudinskému oznámiti odbývanou dražbu došedší konečného schválení, a současně vyrozuměti o tom dotýčný okresní výbor naznačice onen fond chudinský. Rozhodnutí o závazku k zaplacení procenta chudých spadá v obor působnosti organů samosprávných (rozh. min. sprav. ve srozumění s min. vnitra ze dne 28. února 1885 č. 19.848).

Chudinskému fondu v Čechách připadá 1% ní dávka ze všech veřejných dobrovolných dražeb odbývaných v obvodu obce, a nejen z těch dražeb snad, které »v místě« se konají. Povinnost zaplatiti toto procento chudých nezávisí ani na tom, aby se šetřilo předpisů řádu dražebního, ani na tom, aby při dražbě intervenoval osobně vrchnostenský orgán (rozh. ze dne 3. listopadu 1882 č. 2149, sb. »Budwinski« č. 1533). Přítomnost vrchnostenského komisaře při veřejné dražbě jest již proto bezvýznamnou pro zmíněný závazek strany, jelikož závazku tohoto ani nelze odmítnouti. Povinnost zaplatiti procento chudých nastupuje i tehdy, prodávají-li se části usedlostí (realit) po parcelách a úředního povolení k tomu nabyto nebylo (dek. dv. kanc. ze dne 13. prosince 1808, sv. 31 sb. zák. pol., str. 124 a § 21 zák. ze dne 3. prosince 1868 č. 59; rozh. správ. dv. soud. ze dne 7. října 1887 č. 2632, sb. »Budwinski« č. 3689). Prodávají-li se ve veřejné dražbě kmeny (stromy), které ponechány byly kupci ku vykácení a ve vlastnictví, přísluší procento chudých chudinskému ústavu oné obce, kde se dražba odbývala (arg. § 1 zákona ze dne 20. srpna 1855 č. 146 ř. z., § 2 cit. nař., rozh. ze dne 12. října 1887 č. 1778, sb. »Budwinski« č. 3696).

O povinnosti zapraviti procento chudých stanovena byla rozhodná ustanovení pro Moravu v dek. dv. kanceláře ze dne 11. května 1837 č. 9946; pro Horní Rakousy:

1. ve vládním dekretu ze dne 10. srpna 1825 č. 19.396,
2. ve vládním dekretu ze dne 15. dubna 1825 č. 9454,
3. ve vládním dekretu ze dne 26. listopadu 1831 č. 26923.

Pro Prahu:

1. v nařízení ze dne 11. dubna 1781 (sbírka Kropáčkova sv. I. str. 266),

2. v dekretu gubern. ze dne 30. června 1821 č. 17.326,  
 3. v dekretu dv. kanc. ze dne 24. března 1837 č. 6497;  
 pro Štýrsko v gubern. nař. ze dne 24. srpna 1832 č. 11.410;  
 pro Tyroly v gubern. dekr. ze dne 17. března 1837 č. 3837;  
 pro Solnohrady ve vyhlášce zemské vlády ze dne 3. ledna 1874 č. 1  
 z. z. str. 1, ve kteréž upraven jest také postup soudů při vybírání a odvá-  
 dění procenta chudých při dobrovolné dražbě.

Chudinství a péče o obecní dobročinné ústavy spadá v samostatný obor působnosti obce a není pochybností o tom, že t. zv. procento chudých jest dávkou, která po zákonu plyne do obecních fondů chudinských (dv. reskript ze dne 6. června 1761, sb. zák. pol. sv. IV. č. 587 a dek. dv. komise ze dne 24. června 1817 č. 1339 sb. zák. soud.).

2. Při pozůstalostech. Kromě dávky v odst. 1. naznačené a odváděné »při dobrovolných dražbách« vybírá se jako »procento chudých« při pozůstalostech projednávaných ve Vídni a ve Štýrském Hradci:

a) ze všech pozůstalostí projednávaných v městě Vídni a ve vídeňských okresích ústavů chudinských, pokud pozůstalosti ty činí více než 100 zl.,  $\frac{1}{2}\%$  a odvádí se obnos ten fondu dobročinnému a zaopatřovacímu (dv. dek. ze dne 10. srpna 1806 č. 782 sb. zák. soud.); toto procento chudých bylo dodatečně zdvojnásobeno (rozh. min. vnitra ze dne 7. února 1849 č. 121 ř. z.);

b) z pozůstalostí projednávaných v městě Štýrském Hradci a v předměstích jeho, pokud pozůstalosti tyto převyšují obnos 100 zl., vybírá se pro »štýrský hlavní fond chudinský« procento chudých ve výši  $\frac{1}{2}\%$ . Procento chudých vybírá pozůstalostní soud. Odkáže-li se posledním nařízením chudinskému fondu určitý obnos, sluší obnos ten odečísti od dávky uložené na celé čisté jmění pozůstalostní (dv. dek. ze dne 15. června 1816 č. 1259 sb. zák. soud.). Tím, že se vybírá toto procento chudých, přestati mají všechny příspěvky na ústav chudinský dosud z pozůstalostí vybírané (dv. dek. ze dne 30. srpna 1806, sb. zák. soud.). Při odkazech věnovaných dobročinným účelům nevybírá se procento chudých určené ve prospěch chudinského fondu Štýrsko-Hradeckého (dek. dv. kanc. ze dne 30. října 1823 č. 1972 sb. zák. soud.). Rovněž nevymáhá se procento chudých z pozůstalostí osob, které podléhají pravomoci vojenské (dv. dek. ze dne 28. dubna 1807 č. 809 sb. zák. soud.).

Procento chudých připadalo dříve (až do r. 1842) místním fondům zřízeným ve vídeňských okresích ústavů chudinských; dle vyhlášky dolnorakouské vlády ze dne 16. dubna 1842 sloučeny byly tyto místní fondy chudinské ve »všeobecný« t. j. t. zv. »Vídeňský zaopatřovací fond«. Tyto poplatky pro »dobročinný anebo zaopatřovací fond« dlužno vyměřovati a zapravovati i z pozůstalostí projednávaných mimo hranice Vídně, pokud pozůstalosti ty vyskytují se však v místech (obcích) náležejících k chudinskému okresu vídeňskému (rozh. vídeňského soudu appellačního ze dne 8. května 1843 č. 6152 a rozh. nejv. soud. dv. ze dne 3. září 1882 č. 10.467, sb. »Gl. U.« č. 9081); rozumí se samo sebou, že náleží sem okresy ležící mimo hranice Vídně k »Velké Vídni« patřící.

Při počítání procenta chudých z čistého jmění pozůstalostního dlužno zřetel míti i k tomu kapitálu, jehož úroky hradí se doživotní důchody odkazovníků. Dědic nemůže žádati, aby tento úhradní kapitál sprostěn byl

tohoto procenta chudých (obdoba § 9 zák. ze dne 13. prosince 1862 č. 89 ř. z., rozh. ze dne 9. září 1886 č. 9657, sb. »Gl. U.« č. 11.158).

Projednávali-li se pozůstalost ve Vídni se nacházející, která náleží cizozemskému občanu státnímu v cizozemsku zemřelému, předepíše se důvodně příspěvek do chudinského fondu (dv. dek. ze dne 21. září 1811 č. 959), poněvadž ve příčině nemovitého statku zemřelého cizozemce ležícího v obvodu rakouského území státního poukazuje § 22 zák. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. rakouské soudy k tomu, aby dle tuzemských zákonů posuzovaly práva všech účastníků a postaraly se o zapravení všech poplateků projednávacích, není-li tu jinaké úmluvy učiněné státními smlouvami (dv. dek. ze dne 22. července 1821 č. 1770 sb. zák. soud. a rozh. ze dne 25. listopadu 1884 č. 13.345, sb. »Gl. U.« č. 10.269).

Vynětí (exempce) movité pozůstalosti pruských občanů státních ze státních poplatků vyslovené ve výnosu min. spravedlnosti ze dne 17. září 1875 č. 12.748 odnáší se toliko ku poplatkům z převodu majetkového, nikoli ku příspěvkům do fondů (rozh. ze dne 6. června 1884 č. 6210, sb. »Gl. U.« č. 10.056). Pruští občané státní povinni jsou platiti toto procento chudých, jakož i zbožné odkazy (§ 694 o. o. z.), nehledě k ustanovení výnosu min. financí ze dne 25. února 1858 č. 8665 (osvobození od poplatků movité pozůstalosti pruských občanů státních zemřelých v Rakousku), poněvadž nelze v tomto případě užití citovaného výnosu ministeriálního, neboť se nejedná o poplatek z převodu majetkového (rozh. ze dne 1. října 1874 č. 10.335, sb. »Gl. U.« č. 5489).

Z pozůstalosti držitele svěřenství (fideikomissu) neplatí se »poplatky do fondů« (procento chudých, příspěvek do fondu nemocnic), neměl-li zůstavitel v čas smrti své bydliště v dotyčné obci. Neboť na posuzování povinnosti k dávkám nemá vlivu rozlišování mezi jměním volně děditelným a mezi jměním nevolným (vázaným), ani zde nerozhoduje ta skutečnost, že je tu jistá pozůstalost, a povinnost ku dávkám z pozůstalosti posuzovati dlužno jedině dle osobních poměrů zůstavitelových v době smrti jeho (rozh. ze dne 1. července 1884 č. 7646, sb. »Gl. U.« č. 10.095).

### III. Příslušnost.

Jelikož předepsání poplatků do chudinských fondů (§ 28 bod 8 česk. obec. zřiz. ve shodě s čl. V., bod 8 zák. ze dne 5. března 1862 a §§ 40, 99 obec. řádu) jest bez nejmenších pochybností záležitostí spadající v samostatný obor působnosti obcí, rozhodují o procentu chudých úřady samosprávné (rozh. ze dne 20. prosince 1880 č. 3957, sb. »Budwinski« č. 4416). Ovšem, že ku povolování dobrovolné dražby příslušným jest obecní úřad toliko pokud jde o věci movité (§ 28 čes. obec. řádu), poněvadž při dražbě věcí nemovitých vázán jest povolením reálního (knihovního) soudu (§ 269 cís. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.).

## Prodej dědictví.

### I. Pojem.

Zákon dovoluje prodati dědictví, prodávatel napadlé neb jím nastoupené; neplatna byla by však smlouva, kterou kdo prodává za živa zůstavitele pozůstalost, na kterou má teprve naději (§§ 1278, 889 o. o. z.). Koupě pozůstalosti lze dle předpisů zákona jako trh posuzovati, jen když smlouva ta uzavřena na základě inventáře. V tomto případě práv jest prodávající vedle inventáře a musí dáti náhradu, jestliže někdo třetí činí nárok na věc pozůstalostní v inventář pojatou. Nebyla-li smlouva uzavřena